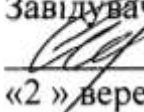

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Кафедра екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, професор
 М.С. Самойлік
«2» вересня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Екологічна експертиза

Освітньо-професійна програма
спеціальності
галузь знань
освітній ступінь
факультет

Екологія
101 Екологія
10 Природничі науки
Бакалавр
Агротехнологій та екології

Полтава
2019/2020 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна експертиза» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Екологія спеціальності 101 Екологія.

Мова викладання державна.

Розробник: доцент кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля Колеснікова Л. А., кандидат сільськогосподарських наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Протокол від « 2 » вересня 2019 року № 1

Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Екологія»

Протокол від « 3 » вересня 2019 року № 1

Голова (Тараненко А.О.)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	135
Кількість кредитів	4,5
Місце в індивідуальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова
Рік навчання (курс)	3
Семестр	5
Лекції (годин)	26
Практичні (семінарські) (годин)	24
Самостійна робота (годин) в. т. ч. індивідуальні завдання (курсова робота) (26 годин)	85
Вид підсумкового контролю	екзамен

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню: «Метеорологія та кліматологія», «Хімія з основами біогеохімії», «Гідрологія», «Загальна екологія та неоекологія», «Збалансоване природокористування», «Картографія з основами топографії».

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни «Екологічна експертиза»: формування знань теоретико-методичної бази екологічної експертизи як процесу оцінки ступеня екологічного ризику і безпеки від розміщення (розширення) господарських об'єктів, відповідності об'єктів, що підлягають експертній оцінці, вимогам екологічного законодавства, діючим нормативам, обґрунтованості заходів щодо охорони довкілля та здоров'я населення.

Основні завдання навчальної дисципліни: вивчення загальних вимог до проведення екологічної експертизи; нормативно-законодавчих актів про екологічну експертизу; методичних аспектів проведення екологічної експертизи; особливостей проведення екологічної експертизи як нового науково-практичного виду діяльності по оцінці механізму коадаптації природних і господарських підсистем; процедури та методики здійснення екологічної експертизи; перспектив розвитку та впровадження екологічної експертизи; оволодіння процедурою та методикою здійснення екологічної експертизи та екологічної експертизи; набуття умінь та навичок практичної реалізації екологічної експертизи.

Компетентності

загальні: знання та розуміння предметної області та професійної діяльності; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність працювати в команді; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

фахові: здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю; здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

Програмні результати навчання: демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами; уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень; демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення; уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище; уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології; усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів; поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень; підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти; брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Процедура екологічної оцінки в Україні.

Тема 2. Теоретичні основи СЕО.

Тема 3. Етапи проходження процедури СЕО.

Тема 4. Складання звіту про СЕО.

Тема 5. Проект ДДП для проведення СЕО.

Тема 6. Процедура оцінки впливу на довкілля планованої діяльності.

Тема 7. Повідомлення про плановану діяльність.

Тема 8. Аналіз Закону України „Про оцінку впливу на довкілля”.

Тема 9. Суб'єкт господарювання, планована діяльність та об'єкт якого підлягають ОВД.

Тема 10. Алгоритм дій в межах нормативно-правових актів, що регламентують процедуру оцінки впливу на довкілля.

Тема 11. Процес громадського обговорення та надання висновку з ОВД.

Тема 12. Моніторинг наслідків для довкілля.

Тема 13. Екологічних індикатори для моніторингу у ДДП.**5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни**

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Тема 1. Процедура екологічної оцінки в Україні.	31	2	4	19
Тема 2. Теоретичні основи СЕО.		2	4	
Тема 3. Етапи проходження процедури СЕО.	14	2	2	10
Тема 4. Складання звіту про СЕО.	18	2	4	10
Тема 5. Проект ДДП для проведення СЕО.		2		
Тема 6. Процедура оцінки впливу на довкілля планованої діяльності.	22	2	2	10
Тема 7. Повідомлення про плановану діяльність.		2		
Тема 8. Аналіз Закону України „Про оцінку впливу на довкілля”.		2		
Тема 9. Суб’єкт господарювання, планована діяльність та об’єкт якого підлягають ОВД.		2		
Тема 10. Алгоритм дій в межах нормативно-правових актів, що регламентують процедуру оцінки впливу на довкілля.	24	2	6	10
Тема 11. Процес громадського обговорення та надання висновку з ОВД.		2		
Тема 12. Моніторинг наслідків для довкілля.		2		
Тема 13. Екологічних індикатори для моніторингу у ДДП.		2		
Курсова робота	26	-	-	26
Усього годин	135	26	24	85

6. Теми практичних занять

№ з/п	назва теми	кількість годин
-------	------------	-----------------

<i>Тема 1. Процедура екологічної оцінки в Україні.</i>		
1	Аналіз історії розвитку законодавства та нормативно-правових актів з екологічної оцінки в Україні.	2
2	Виконання міжнародних зобов'язань України в сфері оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки.	2
<i>Тема 2. Теоретичні основи СЕО.</i>		
3	Основні теоретичні поняття стратегічної екологічної оцінки.	2
4	Зміст та основні положення Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»	2
<i>Тема 3. Етапи проходження процедури СЕО.</i>		
5	Процедура стратегічної екологічної оцінки.	2
<i>Тема 4. Складання звіту про СЕО. Тема 5. Проект ДДП для проведення СЕО.</i>		
6	Механізм підготовки та порядок складання звіту про СЕО.	2
7	Процедура стратегічної екологічної оцінки в ЄС.	2
<i>Тема 6. Процедура оцінки впливу на довкілля планованої діяльності. Тема 7. Повідомлення про плановану діяльність. Тема 8. Аналіз Закону України „Про оцінку впливу на довкілля”</i>		
8	Нормативно-правові акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, що регламентують процедуру ОВД.	2
<i>Тема 9. суб'єкту господарювання, планована діяльність та об'єкт якого підлягають ОВД</i>		
9	Виконання процедури ОВД.	2
<i>Тема 10. Алгоритм дій в межах нормативно-правових актів, що регламентують процедуру оцінки впливу на довкілля. Тема 11. Процес громадського обговорення та надання висновку з ОВД. Тема 12. Моніторинг наслідків для довкілля. Тема 13. Екологічних індикатори для моніторингу у ДДП.</i>		
10	Алгоритм здійснення оцінки впливу на довкілля.	2
11	Підготовка та оприлюднення повідомлення про плановану діяльність.	2
12	Процес підготовки звіту з ОВД.	2
	Разом	24

7. Теми самостійна робота

№ з/п	назва теми	кількість годин
<i>Тема 1. Процедура екологічної оцінки в Україні.</i>		
<i>Тема 2. Теоретичні основи СЕО.</i>		
1	Міжнародні зобов'язання України в сфері оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки.	9
2	Законодавча база України щодо оцінки впливу на довкілля	10
<i>Тема 3. Етапи проходження процедури СЕО.</i>		
3	Методологія проведення СЕО.	10
<i>Тема 4. Складання звіту про СЕО. Тема 5. Проект ДДП для проведення СЕО.</i>		

4	Оцінка ймовірного впливу стратегії на довкілля.	10
<i>Тема 6. Процедура оцінки впливу на довкілля планованої діяльності. Тема 7. Повідомлення про плановану діяльність. Тема 8. Аналіз Закону України „Про оцінку впливу на довкілля. Тема 9. суб'єкту господарювання, планована діяльність та об'єкт якого підлягають ОВД.</i>		
5	Процедура підготовки повідомлення про планову діяльність, яка підлягає ОВД.	10
<i>Тема 10. Алгоритм дій в межах нормативно-правових актів, що регламентують процедуру оцінки впливу на довкілля. Тема 11. Процес громадського обговорення та надання висновку з ОВД. Тема 12. Моніторинг наслідків для довкілля. Тема 13. Екологічних індикатори для моніторингу у ДДП.</i>		
6	SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті.	10
7	Курсова робота	26
разом		85

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота з дисципліни «Екологічна експертиза» навчальним планом передбачена у вигляді курсової роботи.

8. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання, форми поточного і підсумкового контролю

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним рівня вище межі незадовільного навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання для поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

- виконання завдань на практичних заняттях (0-3 балів);
- виконання завдань самостійної роботи (0-3 балів);
- виконання курсової роботи (12-26 балів);
- екзамен (1-20 балів);

Формуючи критерії оцінювання, варто враховувати очікувані результати навчання навчальної дисципліни.

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом -- *екзамен*.

ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконання завдань на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
-----------------	---------------------

3	Здобувачем надана повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 90% потрібної інформації).
2	Здобувачем надана достатньо повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
1	Здобувачем надана неповна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
0,5	Здобувачем надана коротка відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

Виконання завдань самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
3	Здобувачем надана повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 90% потрібної інформації).
2	Здобувачем надана достатньо повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
1	Здобувачем надана неповна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
0,5	Здобувачем надана коротка відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

Критерії та шкала оцінювання виконання завдань на екзамен

Розподіл балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
20-18	Показано всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу. Засвоєна сутність основних понять предмету, їх зв'язок та значення для майбутньої професії. Проявлено творчі здібності в розумінні теоретичного матеріалу, розуміння процесу здійснення екологічної експертизи і формування висновків.
17-15	Показано достатнє знання матеріалу предмету. Проявлено систематизований характер знань з питань предмету, але відповіді на питання стислі, але допущені незначні помилки в розумінні процесу здійсненні екологічної експертизи.
14-9	Показано поверхневе знання основного матеріалу курсу. Відповіді на питання не повні. Допущено принципові помилки у розумінні основних питань предмету.
8-6	Здобувачем надана коротка відповідь на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів.

5-1	Відсутність знань основного матеріалу курсу.
-----	--

Критерії оцінювання курсової роботи на захисті

№	Загальна кількість балів курсової роботи до захисту	Кількість балів за захист			Сума балів на захисті	Критерії оцінювання курсової роботи на захисті
		Наявність та якість презентації	Розуміння теоретичних основ та аспектів теми дослідження	Відповіді на питання членів комісії		
1	20	2	2	2	26	Високий рівень заслуговує курсова робота, в якій повно і всебічно розкрито теоретичний зміст теми, проведено глибокий аналіз об'єкту дослідження, спостерігається творчий підхід до проблеми, зроблено обґрунтовані висновки. Здобувач вищої освіти вільно володіє інформацією щодо отриманих результатів дослідження і відповідає на всі додаткові запитання.
2	16	1	1	1	19	Достатній рівень заслуговує курсова робота, яка виконана на достатньо високому теоретичному рівні, тема дослідження висвітлена повно і всебічно, висновки і пропозиції сформульовані правильно, але є певні неточності, деякі помилки.
3	12	1	0,5	0,5	14	Задовільний рівень заслуговує курсова робота, яка виконана на достатньому теоретичному рівні, повно висвітлена тема дослідження, висновки в цілому правильні, але недостатньо аргументовані, на захисті здобувач не дав відповіді на всі запитання членів комісії.
4	Менше 12				> 12	Низький рівень з можливістю повторного захисту. Рішенням кафедри може бути запропонована нова тема та термін захисту.

9. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

	Види навчальної роботи здобувачів	Екза	Разом
--	-----------------------------------	------	--------------

Назва теми	вищої освіти			мен	по темі
	виконання завдань на практичних заняттях	виконання курсової роботи	виконання завдань самостійно ї роботи		
Тема 1. Процедура екологічної оцінки в Україні.	6			-	
Тема 2. Теоретичні основи СЕО.	6		6	-	18
Тема 3. Етапи проходження процедури СЕО.	3		3	-	6
Тема 4. Складання звіту про СЕО.				-	
Тема 5. Проект ДДП для проведення СЕО.	6		3	-	9
Тема 6. Процедура оцінки впливу на довкілля планованої діяльності.				-	
Тема 7. Повідомлення про плановану діяльність.					
Тема 8. Аналіз Закону України „Про оцінку впливу на довкілля”.	3				
Тема 9. Суб’єкт господарювання, планована діяльність та об’єкт якого підлягають ОВД.	3		3		9
Тема 10. Алгоритм дій в межах нормативно-правових актів, що регламентують процедуру оцінки впливу на довкілля.					
Тема 11. Процес громадського обговорення та надання висновку з ОВД.					
Тема 12. Моніторинг наслідків для довкілля.					
Тема 13. Екологічних					

індикатори для моніторингу у ДДП.	9		3		12
Курсова робота					26
Екзамен					20
Разом	36	26	18	20	100

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бондаренко О. О. Проблемні питання нової процедури ОВД: аналіз і пропозиції / О. О. Бондаренко, Д. В. Гулевець, О. М. Гусєв, К. В. Журбас, С. А. Савченко, Г. П. Проців, В. В. Шаравара // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія Екологія. – Випуск 3. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. – С. 9–19.
2. ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» К.: Держкоммістобудування України, 2004. - 25 с.
3. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" //Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. К.: Парламентське видавництво, 2000. – С. 3-34
4. Про стратегічну екологічну оцінку [Електронний ресурс]: Закон України від 20.03.2018 року №2354-VIII, / Верховна Рада України. – <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>
5. Про екологічну експертизу [Електронний ресурс]: Закон України від 09.02.1995 року № 45/95-ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80>.
6. Про оцінку впливу на довкілля [Електронний ресурс]: Закон України від 23.05.2017 року №2059-VIII/Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
7. Про регулювання містобудівної діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 17.02.2011 року № 3038-VI/Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
8. Шаравара В. В. Впровадження оцінки впливу на довкілля в Україні: аналіз ризиків і перспектив (громадське бачення)/В. В. Шаравара, О. О. Бондаренко, О. Г. Тарасова, Р. Б. Гаврилюк, Д. В. Гулевець, С. А. Савченко //Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування: науковотехнічний журнал. – № 2 (18) – Івано-Франківськ: ІваноФранківський національний технічний університет нафти і газу, 2018. – С. 93–105.
9. Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment [Електроннийресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0092>.

10. Directive 2014/52/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 amending Directive 2011/92/EU on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment.

11. Environmental Impact Assessment of Projects. Guidance on Scoping. Режим доступу: http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Scoping_final.pdf.

Допоміжні:

12. Андрейцев В.І. Екологічне право. – К.: Вентурі, 1996. - 207с.

13. Позаченюк Е.А. Экологическая экспертиза: природно-хозяйственные системы. – Симферополь, 2003. – 473 с.

14. Гохман О.Г. Экспертное оценивание. - Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1991. - 150 с.

17. Реймерс Н.Ф. Методология научной (эколого-социально-экономической) экспертизы проектов и хозяйственных начинаний (общие принципы). -М.: Экологический союз, 1990. - 86с.

18. Методика расчета выбросов вредных веществ карьеров с учетом нестационарности их технологических процессов. Кривой Рог: ВНИИБТГ, 1988.

19. Методические основы оценки регламентирования антропогенного влияния на качество поверхностных вод /Под редакцией Л.Р. Караунива. /Л.: Гидрометеиздат, 1987.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>

2. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

3. <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0052>.

4. http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Scoping_final.pdf.

5. <http://www.menr.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України.

6. <http://www.unep.org> – Програма ООН з навколишнього середовища.

7. <http://www.eco-forum.org> – Сайт Європейського екофоруму.

8. <http://www.greenpeace.ru> – Сайт Грінпіс.

9. <http://www.ecoleague.net> – Сайт Всеукраїнської екологічної ліги.

10. <http://chitalka.info/>

11. <http://readbookz.com/>

12. <http://www.ukrntec.com><http://www.ecolife.org.ua>

13. <http://www.waste.com.ua/law/index.html>

14. <http://www.waste.com.ua/law/index.html>

15. <http://proeco.visti.net/>